

УДК: 338.439

DOI: 10.31359/2312-3427-2021-1-406

Г.П. Пасемко, д-р наук з держ. упр., професор

e-mail: gal-pasemko@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0002-4648-3314>

Л.Г. Бага, канд. екон. наук, доцент

e-mail: bagalilija@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5574-2931>

Ю.В. Пащенко, канд. екон. наук, доцент

e-mail: paschenko_cheryl@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4788-0581>

С.В. Шевченко, канд. екон. наук, доцент

e-mail: svetshew@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9923-8144>

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

МЕТОДИКА РОЗРАХУНКУ ТА СТАН ПОКАЗНИКІВ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Розкрито сутність категорій: продовольча безпека, індикатори продовольчої безпеки і критерії продовольчої безпеки. Здійснено кількісну оцінку і аналіз рівня продовольчої безпеки України за допомогою системи індикаторів та їх граничних (порогових) значень: калорійність середньодобового раціону населення України, рівень споживання основних продуктів харчування, динаміка виробництва і споживання зернових культур, структура сукупних витрат домогосподарств, динаміка самозабезпечення продовольством, продовольча незалежність за основними продуктами харчування.

***Ключові слова:** продовольча безпека, індикатори продовольчої безпеки, критерії продовольчої безпеки, добова енергетична цінність раціону, достатність запасів зерна, економічна доступність продуктів харчування, ємність внутрішнього ринку, продовольча незалежність.*

Постановка проблеми. Першою в системі стратегічних цілей державної аграрної політики України, визначених у ст. 2 Закону України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року», названо гарантування продовольчої безпеки держави [1].

Продовольча безпека – захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності [2].

За прогнозами ООН, чисельність людства до 2050 р. зросте до 10,9 млрд осіб, тоді як продуктивність рослинницької продукції – тільки на 15% [3]. Отже питання продовольчої безпеки з кожним роком набуває все більшої актуальності як у світовому масштабі в цілому, так і для нашої країни окремо. Тому доцільно більш детально проаналізувати динаміку показників продовольчої безпеки в Україні та методику їх визначення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на безумовну важливість проблеми продовольчої безпеки, її дослідженням та розв’язанням займаються такі вчені як П. Саблук [4], В. Власов, В. Саблук, М. Лисак [5], Т. Лозинська [6], В. Гуменний, П. Музика [7], О. Скидан, І.Литвинчук [8] та багато інших. Однак динамічність розвитку суспільства вимагає постійного моніторингу і аналізу даної проблеми.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз динаміки показників продовольчої безпеки в Україні на основі основних індикаторів та їхніх граничних значень.

Виклад основного матеріалу досліджень. В Україні оцінка рівня продовольчої безпеки здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 року «Деякі питання продовольчої безпеки» [9] за сімома основними індикаторами згрупованими в таблиці 1.

Індикатори продовольчої безпеки – кількісна та якісна характеристика стану, динаміки і перспектив фізичної та економічної доступності харчових продуктів для всіх соціальних і демографічних груп населення, рівня та структури їх споживання, якості та безпеки продовольства, стійкості та ступеню незалежності внутрішнього продовольчого ринку, рівня розвитку аграрного сектора та пов’язаних з ним галузей економіки, а також ефективності використання аграрного природно-ресурсного потенціалу.

Критерії продовольчої безпеки – граничне (порогове) значення індикатора, що є межею, поза якою продовольча ситуація у країні (регіоні) вважається небезпечною [10].

1. Індикатори та критерії продовольчої безпеки*

№ п/п	Індикатори продовольчої безпеки	Методика розрахунку та критерії продовольчої безпеки
1.	Добова енергетична цінність раціону харчування людини.	Визначається як сума добутоків одиниці маси окремих видів продуктів, які споживаються людиною протягом доби, та їх енергетичної цінності. Граничний критерій – 2500 ккал на добу при 55% добовому раціоні продуктів тваринного походження.
2.	Забезпечення раціону людини основними видами продуктів.	Визначається як співвідношення між фактичним споживанням та раціональними нормами споживання.
3.	Достатність запасів зерна у державних ресурсах.	Співвідношення між обсягами продовольчого зерна у державному продовольчому резерві та обсягами внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно, пороговий критерій - 17%, що відповідає 60 дням споживання.
4.	Економічна доступність продуктів харчування.	Частка сукупних витрат на харчування у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств, граничний критерій – 60%.
5.	Диференціація вартості харчування за соціальними групами.	Відстежується в динаміці та розраховується як співвідношення між вартістю харчування 20% домогосподарств з найбільшими доходами та вартістю харчування 20% домогосподарств із найменшими доходами. Чим далі ці відношення від одиниці, тим більшим є соціальне розшарування.
6.	Ємність внутрішнього ринку окремих продуктів.	Розраховується як добуток річного середньодушового споживання певного продукту та середньорічної чисельності населення.
7.	Продовольча незалежність за окремими продуктами	Співвідношення обсягу імпорту та ємності внутрішнього ринку в натуральних показниках, встановлений 30% граничний критерій.

* Систематизовано авторами за [9]

Ігнорування такими межами може спричинити руйнівні тенденції розвитку економічної, соціальної й екологічної сфери, що негативно позначиться на рівні життя населення. За граничні значення зазвичай приймають значення економічно розвинутих країн, найкращі значення за сукупністю регіонів, рекомендації міжнародних організацій, експертів.

Важливість продовольчої безпеки зумовлюється першочерговою потребою у харчуванні, яке забезпечує підтримку всіх життєво важливих процесів у людському організмі. Адже неповноцінне харчування призводить до погіршення здоров'я людей, зниження середньої тривалості життя, виникнення багатьох хвороб. Тому й не дивно, що продовольча безпека найповніше знаходить свій вираз через показники споживання.

2. Калорійність середньодобового раціону населення України, ккал (у розрахунку на одну особу)*

Показники	Роки									2019 р. у % до 1990 р.
	1990	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	
Загальна калорійність	3597	2661	2916	2933	2799	2742	2707	2706	2691	74,8
<i>Зміна до граничного рівня, %</i>	143,9	106,4	116,6	117,3	112,0	109,7	108,3	108,2	107,6	-
Продукти рослинного походження	2572	2050	2183	2124	2008	1952	1926	1919	1891	73,5
<i>у % до загальної калорійності</i>	71,5	77,0	74,9	72,4	71,7	71,2	71,1	70,9	70,3	-
Продукти тваринного походження	1025	611	733	809	791	790	781	787	800	78,0
<i>у % до загальної калорійності</i>	28,5	23,0	25,1	27,6	28,3	28,8	28,9	29,1	29,7	-

* Розраховано авторами за [11]

За даними Держкомстату України середньодобова поживність раціону людини у 2019 р. становила 2691 ккал, що на 191 ккал, або 7,6 %, перевищує граничний критерій (табл. 2). Однак на продукти тваринного походження в раціоні середньостатистичного українця припадало лише 29,7 %, що на 25 % менше за граничний рівень. У порівнянні із показником 1990 року калорійність раціону скоротилася на 25 % за рахунок зменшення споживання продуктів і рослинного і тваринного походження. При цьому їх масова частка у раціоні майже не змінилася.

За даними продовольчої організації об'єднаних націй ФАО/ВООЗ, середньодобова калорійність раціону у країнах ЄС варіюється в межах 3400-3500 ккал, в США – 3900 ккал, а частка продуктів тваринного походження у раціоні цих країн, як і в Україні, у середньому складає 29-30 % [11].

Але підсумовування всіх продуктів харчування за калорійністю вимагає певних застережень. Методичні розбіжності виникають уже під час визначення калорійності харчових продуктів. Наприклад, у кілограмі картопляних бульб міститься 890 ккал, але частина цієї ваги йде у відходи, у зв'язку з чим з'являються різні знижувальні оцінки. У результаті в розрахунках Держкомстату України енергетична цінність 1 кг картоплі береться на рівні 590, а FAOSTAT – 670 ккал. Розбіжності другої черги виникають через наявність різних методик оцінювання продовольчого споживання. Головний недолік визначення сумарного кількісного показника харчування за допомогою калорійності полягає в тому, що енергетична цінність продовольчих продуктів може слугувати їх головною якісною характеристикою лише в тих країнах, де існує необхідність боротися з голодом і недоїданням. Для розвинутих країн важливими є дієтичні, смакові, навіть естетичні оцінки продуктів харчування, а тому ринкова ціна якнайкраще характеризує споживчу корисність товару [6].

За показником вартості одиниці енергетичної цінності можна поділити основні продукти харчування на дві групи – набір відносно дешевих харчових енергоносіїв (хлібопродукти, картопля, цукор, олія) і набір відносно дорогих енергетичних продуктів (риба, м'ясо, молоко, яйця, овочі та фрукти).

Наступним індикатором, який також пов'язаний зі споживанням є забезпечення раціону людини основними видами продуктів. Оцінка достатності споживання окремого продукту передбачає визначення показників норм споживання окремих видів продовольства та раціональних норм споживання, які на сьогодні встановлені наказом МОЗ

від 03.09.2017 № 1073. В табл. 3 наведені дані щодо рекомендованої норми споживання окремих груп продуктів та фактичне їх споживання.

3. Споживання продуктів харчування в Україні, кг (на душу населення на рік)*

Продукт	Рекомендована норма	За роками							2019 р. у % до норми
		1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019	
М'ясо і м'ясопродукти	80	68,2	38,9	32,8	39,1	52,0	50,9	53,6	67,0
Молоко та молокопродукти	380	373,2	243,6	199,1	225,6	206,4	209,9	200,5	52,8
Яйця, шт.	290	272	171	166	239	290	280	282	97,2
Хліб і хлібопродукти	101	141,0	128,4	124,9	123,5	111,3	103,2	97,6	96,6
Картопля	124	131,0	123,8	135,4	135,6	128,9	137,5	135,7	109,4
Овочі	161	102,5	96,7	101,7	120,2	143,5	160,8	164,7	102,3
Плоди, ягоди і виноград	90	47,4	33,4	29,3	37,1	48,0	50,9	58,7	65,2
Олія	13	11,6	8,2	9,4	13,5	14,8	12,3	12,0	92,3
Цукор	38	50,0	31,6	36,8	38,1	37,1	35,7	28,8	75,8
Риба та рибопродукти	20	17,5	3,6	8,4	14,4	14,5	8,6	12,5	62,5

* Розраховано та систематизовано авторами за [11]

Аналіз споживання основних життєво необхідних продуктів харчування в свідчить, що рівень споживання молока в 2019 р. становив лише 52,8 %, м'яса – 67,0 %, риби – 62,5 %, плодів та ягід – 65,2 % від рекомендованої норми споживання. Споживання яєць, хлібопродуктів, картоплі, овочів та олії коливається в межах норми. Як бачимо, споживання відносно дорогих енергетичних продуктів (риба, м'ясо, молоко, фрукти) знизилося до критичної межі, що може свідчити про низьку купівельну спроможність населення.

Третім індикатором продовольчої безпеки є достатність запасів зерна у державних ресурсах. Формування внутрішніх резервів продовольства, підтримання безпечного рівня перехідних запасів продовольства, що залишаються з року в рік на зберіганні в державі, є необхідною умовою гарантування продовольчої безпеки. Адже створення продовольчої безпеки країни має передбачити також забезпечення постійної готовності держави до попередження та ліквідації порушень системи забезпечення продуктами харчування населення як у цілому, так і окремих регіонів. Такі порушення можуть виникати внаслідок стихійного лиха, інших надзвичайних ситуацій. Саме для цього потрібно створювати та постійно поновлювати стратегічні продовольчі запаси, удосконалювати систему їх розподілу й використання.

4. Динаміка виробництва і споживання зернових культур, млн тонн*

Показники	Роки									2019 р. у % до 1995 р.
	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	
Виробництво зернових та зернобобових, всього	33,9	24,5	38,0	39,3	60,1	66,1	61,9	70,1	75,1	225,5
Фонд споживання зерна	8,9	7,7	7,8	6,8	5,9	5,7	5,7	5,6	5,5	61,8

* Розраховано та систематизовано авторами за [11]

Виробництво зернових та зернобобових культур в нашій країні постійно збільшується, і за період з 1995 р. зросло в 2,3 рази. Фонд споживання навпаки, скоротився майже на 40 % внаслідок зменшення споживання хліба та хлібопродуктів (скорочення чисельності населення) та обсягів використання на корм (скорочення поголів'я тварин). Таке співвідношення аналізованих показників свідчить про стійкість продовольчої безпеки країни. При цьому, для забезпечення продовольчої

безпеки щорічно узгоджуються максимальні обсяги експорту зернових культур.

Ще одним, не менш важливим індикатором продовольчої безпеки є економічна доступність продуктів харчування. Середньомісячні сукупні витрати домогосподарств у 2019 р. становили 9001,45 грн, з них витрати на продукти харчування – 4465,45 грн [12]. Індикатор економічної доступності продуктів харчування становив 49,8 %, тобто населення нашої країни «проїдає» половину свого сімейного бюджету. Ради справедливості потрібно відмітити скорочення витрат на харчування (табл. 5). У 2019 р. порівняно з 2000 р. цей показник скоротився на 17,4 в.п.

У структурі споживчих продовольчих витрат основне місце як і в попередні роки посідають витрати на: м'ясо і м'ясопродукти – 23,9 %, хліб і хлібопродукти – 16,3 та молоко і молочні продукти – 11,1 % [12].

5. Структура сукупних витрат домогосподарств, %

Показники	Роки								2019 р. у % до 2000 р.
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	
Споживчі сукупні витрати, всього, у т.ч.:	93,3	91,1	89,9	92,9	93,2	92,9	92,0	91,3	-2 в.п.
продукти харчування та безалкогольні напої	64,0	56,6	51,6	53,1	49,8	47,9	47,7	46,6	-17,4 в.п.
алкогольні напої, тютюнові вироби	3,0	2,9	3,4	3,3	2,9	3,1	3,4	3,2	+0,2 в.п.
непродовольчі товари та послуги	26,3	31,6	34,9	36,5	40,5	41,9	40,9	41,5	+15,2 в.п.

*Розраховано та систематизовано авторами за [13]

Якщо порівняти цей показник з іншими країнами світу, то у Великобританії кошик харчування становить близько 11 % сімейного

бюджету, Німеччині – 12,4, Франції – 14,7, Італії – 16,2 %, а у деяких розвинутих країнах (Швеція, Нідерланди) цей показник ще нижчий [14].

Для вимірювання диференціації вартості харчування за соціальними групами (індикатор № 5) державна статистика здійснює групування обстежуваних домогосподарств, виділяючи децильні або квінтільні групи і обчислює відповідні коефіцієнти, тобто відношення середніх показників за групами, куди включаються 10 (20)% домогосподарств з найбільшими доходами (витратами), до аналогічних показників за групами 10 (20) % домогосподарств із найменшими доходами (витратами).

Чим далі ці відношення від одиниці, тим більшим є соціальне розшарування. У 2019 р. витрати на харчування 20 % домогосподарств із найбільшими доходами (вищий квінтіль) становили 5 967 грн у місяць, а 20 % домогосподарств з найменшими доходами (нижчий квінтіль) – 3 377 грн. Диференціація вартості харчування за соціальними групами порівняно з попереднім роком, збільшилась, а коефіцієнт диференціації склав 1,8 % [14].

6. Динаміка самозабезпечення продовольством, %*

Показники	Роки							2019 р. у % до 2005 р.
	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	
Зернові	147	144	239	291	293	319	341	+194 в.п.
М'ясо і м'ясопродукти	87	86	107	106	106	106	111	+24 в.п.
Молоко та молокопродукти	115	106	105	104	108	107	103	-12 в.п.
Яйця	110	114	116	107	115	124	126	+16 в.п.
Картопля	99	98	96	102	102	101	93	-6 в.п.
Овочі	103	100	100	102	103	103	104	+1 в.п.
Плоди, ягоди і виноград	89	74	92	85	83	91	78	-11 в.п.
Цукор	112	100	89	135	150	132	115	+3 в.п.
Олія	226	456	873	108	126	124	136	+10 в.п.
Риба та рибопродукти	44	39	38	31	29	26	24	-20 в.п.

* Розраховано авторами за [11]

Наступний індикатор – емність внутрішнього продовольчого ринку. Він формується під впливом таких макроекономічних чинників, як стан розвитку аграрного сектору, платоспроможність населення, раціональність зовнішньоекономічної діяльності. Цей індикатор характеризує обсяг фактично спожитих продовольчих товарів. Важливою складовою продовольчої безпеки країни є задоволення споживчих потреб населення продовольчою продукцією вітчизняного походження (самозабезпечення). Позитивним є той факт, що в останні роки потреби населення нашої країни задовольнялися, у переважній більшості, за рахунок продукції вітчизняного виробництва (табл. 6). Але при цьому необхідно відмітити скорочення обсягів власного виробництва таких видів продовольства як молоко та молокопродукти, картопля, риба та рибопродукти і плоди, ягоди і виноград.

**7. Продовольча незалежність за продуктами харчування
у 2019 р., тис. тонн***

Продукт	Обсяг імпорту	Обсяг продовольчого споживання	Імпортозалежність, %
Хліб і хлібопродукти	150	5470	2,7
М'ясо і м'ясопродукти	261	2252	11,6
Молоко і молокопродукти	337	8428	4,0
Риба і рибопродукти	417	524	79,6
Яйця (млн шт)	5	683	0,7
Овочі та баштанні	313	6924	4,5
Плоди, ягоди та виноград	1052	2469	42,6
Картопля	278	5705	4,9
Цукор	4	1212	0,3
Олія	250	504	49,6

* Розраховано авторами за [11]

Що стосується останнього індикатору – продовольчої незалежності, то він характеризується таким рівнем розвитку економіки, коли продовольча безпека держави не залежить від зовнішніх продовольчих поставок. Для запобігання ситуації залежності держава може нарощувати свій економічний потенціал і підвищувати ефективність агропромислового виробництва.

У 2019 р., як і у попередні роки, 30 % відсотковий граничний критерій перевищено по трьох групах продовольства: риба і рибопродукти (79,6 %), плоди, ягоди, виноград (42,6 %) та олія рослинна (49,6 %) (табл. 7). Варто зазначити, що імпортувалася, в основному, продукція, яка в нашій країні не виробляється (делікатесні види риби, тропічні фрукти, оливкова олія тощо).

Висновки. Динаміка індикаторів стану продовольчої безпеки України за період незалежності має як позитивні, так і негативні тенденції. Позитивним є: збільшення у раціоні наших співвітчизників м'яса, молока, риби та плодово-ягідної продукції; задоволення потреб населення, як правило, за рахунок продукції вітчизняного виробництва. При цьому зростання обсягів виробництва зернових і олійних культур дозволило сформувати значний експортний потенціал. Поряд з цим, основними негативними моментами продовольчої безпеки є: незбалансованість харчування; скорочення обсягів власного виробництва окремих продуктів; споживання багатьох продуктів знаходиться нижче раціональних норм, а якість харчування погіршується; економічна недоступність продовольства через загальний низький рівень доходів населення; висока диференціація рівня життя населення за соціальними групами; зростання імпорту майже по всіх продовольчих групах, що стримує розвиток вітчизняного виробництва.

Для зміцнення продовольчої безпеки країни необхідно забезпечити зростання агровиробництва, що сприятиме фізичній доступності продуктів харчування; підвищувати життєвий рівень громадян, приймати необхідні заходи соціального захисту що забезпечить економічну можливість придбання продовольства усіма соціальними групами населення, споживання продуктів високої якості в кількості, достатній для раціонального харчування.

Бібліографічний список.

1. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>
2. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 04.12.2020. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
3. Данкевич В. Українські чорноземи, продовольча безпека і неефективність. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/08/10/663845/>
4. Саблук П. Г. Глобалізація і продовольство: монографія. Київ: ННУ ІАЕ, 2008. 146 с.
5. Власов В.І., Саблук В.П., Лисак М.А. Методичні підходи до оцінки продовольчої безпеки країни. *Економіка АПК*. 2009. № 8. С. 43–45.
6. Лозинська Т.М. Національний продовольчий ринок в умовах глобалізації: монографія. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2007. 272 с.
7. Гуменний В.Д., Музика П.М. Стан продовольчої безпеки населення України на початку тисячоліття. *Наук. вісник ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького*. 2014. Т. 16. № 1(1). С. 134–150
8. Скидан О.В., Литвинчук І.Л., Николук О.М., Пивовар П.В. Іванюк О.В., Гринишин В.Є. Формування і реалізація державної політики продовольчої безпеки України. *Економіка АПК*. 2020. № 7. С. 20–32
9. Деякі питання продовольчої безпеки: постанова Кабінету Міністрів України від 5.12. 2007 р. № 1379. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1379-2007-%EF>
10. Про продовольчу безпеку України: проект Закону України від 28.04.2011 № 8370-1. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI01A.
11. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України: статистичний збірник за 2019 р. Державна служба статистики України; під заг. кер. О.М. Прокопенка. К., 2020. 61 с.
12. Витрати і ресурси домогосподарств України у IV кварталі 2019 року (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Структура сукупних витрат домогосподарств. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

14. Продовольча безпека: Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/investoram/monitoring-stanu-apk/prodovolcha-bezpeka>

References.

1. Pro osnovni zasady derzhavnoi ahronoi polityky na period do 2015 roku: Zakonu Ukrainy vid 18.10.2005 r. № 2982-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>

2. Pro derzhavnu pidtryмку silskoho hospodarstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 04.12.2020. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

3. Dankevych V. Ukrainski chornozemy, prodovolcha bezpeka i neefektyvnist. Ekonomichna pravda. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/08/10/663845/>

4. Sabluk P. H. Hlobalizatsiia i prodovolstvo: monohrafiia. Kyiv: NNU IAE, 2008. 146 s.

5. Vlasov V.I., Sabluk V.P., Lysak M.A. Metodichni pidkhody do otsinky prodovolchoi bezpeky krainy. Ekonomika APK. 2009. № 8. S. 43–45.

6. Lozynska T.M. Natsionalnyi prodovolchyi rynek v umovakh hlobalizatsii: monohrafiia. Kharkiv: Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr», 2007. 272 s.

7. Humennyi V.D., Muzyka P.M. Stan prodovolchoi bezpeky naselennia Ukrainy na pochatku tysiacholittia. Nauk. visnyk LNU veterynarnoi medytsyny ta biotekhnolohii im. Gzhytskoho. 2014. T. 16. № 1(1). S. 134–150

8. Skydan O.V., Lytvynchuk I.L., Nykoliuk O.M., Pyvovar P.V., Ivaniuk O.V., Hrynyshyn V.Ie. Formuvannia i realizatsiia derzhavnoi polityky prodovolchoi bezpeky Ukrainy. Ekonomika APK. 2020. № 7. S. 20–32

9. Deiaki pytannia prodovolchoi bezpeky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5.12. 2007 r. № 1379. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1379-2007-%EF>

10. Pro prodovolchu bezpeku Ukrainy: proekt zakonu Ukrainy vid 28.04.2011 № 8370-1. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI01A.

11. Balansy ta spozhyvannia osnovnykh produktiv kharchuvannia naselenniam Ukrainy: statystychnyi zbirnyk za 2019 r. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy; pid zah. ker. O.M. Prokopenka. K., 2020. 61 s.

12. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u IV kvartali 2019 roku (za danymy vybirkovoho obstezhennia umov zhyttia domohospodarstv Ukrainy). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

13. Struktura sukupnykh vytrat domohospodarstv. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

14. Prodovolcha bezpeka: Informatsiino-analitychnyi portal APK Ukrainy. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/investoram/monitoring-stanu-apk/prodovolcha-bezpeka>

Г.П. Пасемко, Л.Г.Бага, Ю.В. Пашенко, С.В. Шевченко.
Методика расчета и состояние показателей продовольственной безопасности в Украине. Раскрыта сущность категорий: продовольственная безопасность, индикаторы продовольственной безопасности и критерии продовольственной безопасности. Осуществлено количественную оценку и анализ уровня продовольственной безопасности Украины с помощью системы индикаторов и их предельных (пороговых) значений: калорийность среднесуточного рациона населения Украины, уровень потребления основных продуктов питания, динамика производства и потребления зерновых культур, структура совокупных расходов домохозяйств, динамика самообеспечения продовольствием, продовольственная независимость по основным продуктам питания.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, индикаторы продовольственной безопасности, критерии продовольственной безопасности, суточная энергетическая ценность рациона, достаточность запасов зерна, экономическая доступность продуктов питания, емкость внутреннего рынка, продовольственная независимость.

G.P. Pasemko, L.G. Baga, Yu.V. Paschenko, S.V. Shevchenko.
Methodology of calculation and status of food security indicators in Ukraine. The essence of the categories is revealed: food security, food security indicators and food security criteria. Quantitative assessment and analysis of food security level in Ukraine by means of the system of indicators and their boundary (threshold) values is carried out: caloric content of the average daily diet of the population of Ukraine, level of consumption of basic foodstuff, dynamics of production and consumption of crops, structure of total expenditures of households, dynamics of food self-sufficiency, food independence for basic foodstuff.

The aim of the article is to analyze the dynamics of food security indicators in Ukraine on the basis of the main indicators and their thresholds.

Methodology. The following research methods were used in writing the article: logical-semantic - to deepen the conceptual framework for identifying the main components of food security; comparative analysis - to investigate the indicators of food security in different countries; statistical analysis - to analyze the dynamics of indicators and their thresholds; abstract-logical - to generalize theoretical positions and form conclusions and propositions.

Results of work. The dynamics of food security indicators in Ukraine during the period of independence have both positive and negative trends. A positive development is the increase in the consumption of meat, milk, fish and fruit and berry products by our compatriots and the satisfaction of the needs of the population, usually through domestic production. The main negative aspects of food security are: unbalanced food supply; declining volumes of own production of some products; consumption of many products is lower than rational norms, and the quality of food is deteriorating; economic inaccessibility of food due to the generally low income level of the population; high disparities in the living standards of the population by social groups; increasing imports for all food groups, which undermines the development of domestic production.

Key words: food security, food security indicators, food security criteria, daily energy value of the diet, grain stock sufficiency, economic affordability of food, capacity of domestic market, food sovereignty.

Стаття надійшла до редакції: 11.02.2021 р.